TẠP CHÍ NGHIÊN CỨU
PHẬT HỌC
CƠ QUAN NGÔN LUẬN CỦA TRUNG ƯƠNG GIÁO HỘI PHẬT GIÁO VIỆT NAM
ISSN: 2734-9195

Mùa sen nở và dòng nhạc cúng dường ngày Phật đản

ISSN: 2734-9195 08:25 24/05/2026

Mùa Phật đản - mùa sen nở 2570, hãy thử lắng lòng nghe lại bài hát xưa của các cụ mà thêm tiếc nhờ và kính trọng tinh thần tiên phong từ thời chấn hưng Phật giáo rạng ngời năm xa xưa ấy, khi mà các phương tiện truyền thông chưa phát triển, AI(1) chưa xuất hiện.

Tác giả: **Dương Kinh Thành**

Tạp chí Nghiên cứu Phật học - Số tháng 5/2026

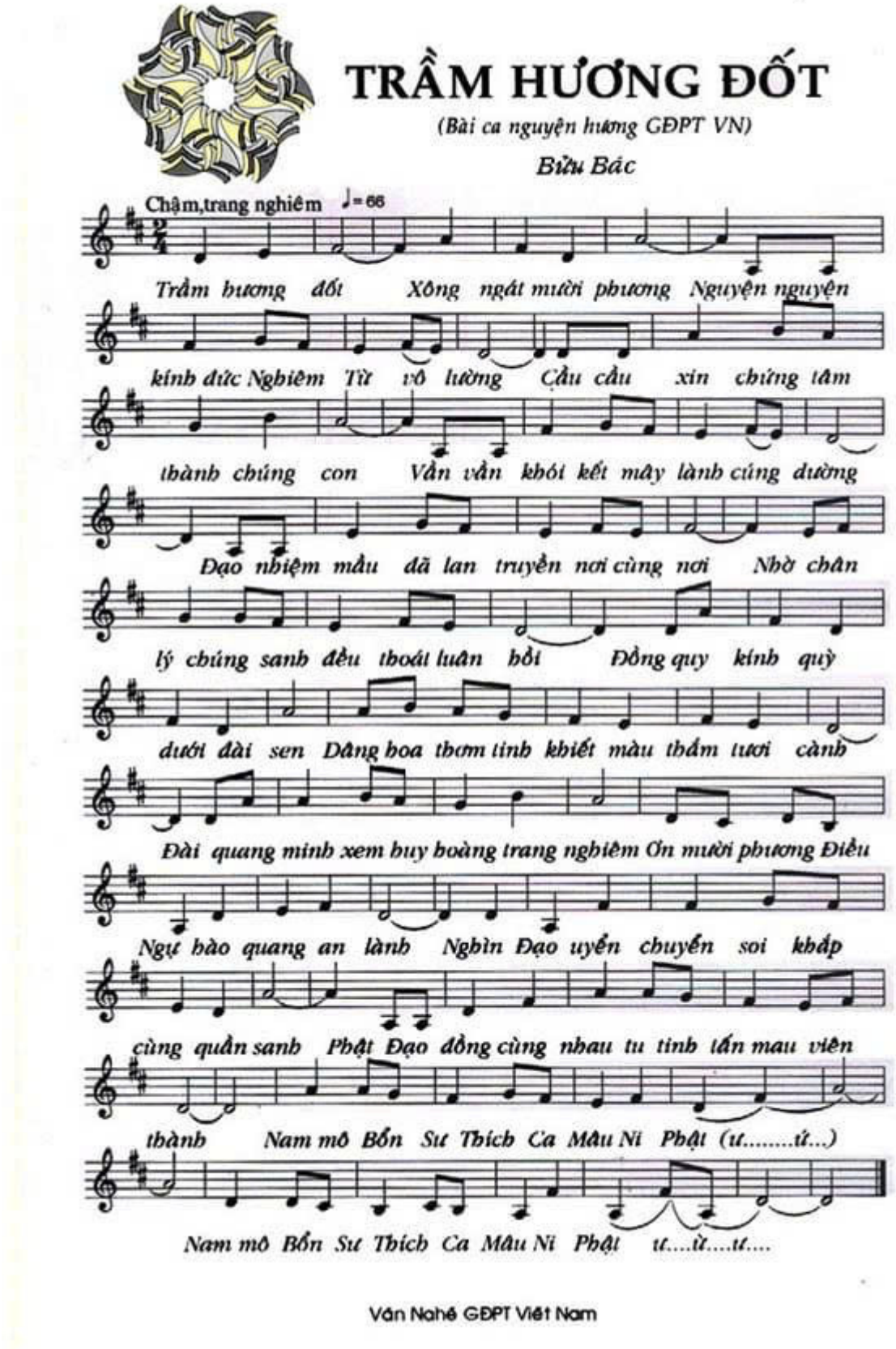
Từ những năm 1930, khi phong trào chấn hưng Phật giáo đồng loạt diễn ra khắp nơi và đã đạt được những thành quả bước đầu. Một trong nhiều phương thức hóa đạo thời kỳ ban đầu còn nhiều bỡ ngỡ, đó là âm nhạc (tân nhạc) Phật giáo, cổ xúy phong trào tu học, sinh hoạt của giới trẻ thanh thiếu niên. Về tổ chức Gia đình Phật Hóa Phổ, là tiền thân của Gia đình Phật tử ngày nay, Phật giáo đã phát triển các hình thái tu học của giới trẻ, thành lập nhiều đoàn thể phù hợp cho các em chọn lựa và tham gia.

Trước tiên, đó là “âm nhạc Phật giáo”, loại hình âm nhạc biểu diễn và giải trí mang đậm tư tưởng Phật học, hoàn toàn không phải âm nhạc trong nghi lễ Phật giáo.

Âm nhạc giải trí và biểu diễn đã manh nha bước vào khung cửa thiền môn, góp với lời kinh tán tụng công ơn Phật Đà và cổ xúy tinh thần lợi tha đạo hạnh mà khía cạnh đó tầng lớp thanh thiếu niên phật tử là nhân tố tham gia tích cực và phát triển.

Mùa Phật Đản năm Đinh Sửu (1937), nhân sự kiện bà Từ Cung Hoàng Thái Hậu (1890-1980), mẹ vua Bảo Đại (1913- 1997) tặng 50 đồng (giá trị lớn thời bấy giờ) nhằm giúp thành lập và phát triển nhóm Đồng Ấu sinh hoạt và tu học. Những bài hát đầu tiên lúc này tập cho các em hát để biểu diễn, dựa vào các điệu Ca Huế như Nam Bình, Lưu Thủy, Phú Lục, Kim Tiền... Nổi bật nhất và tồn tại cho đến ngày nay chính là bài “Ngày Vía Đản Sanh” được Cụ Ưng Bình Thúc Gia Thị (1898-1961) sáng tác theo điệu Đăng Đàn Cung.
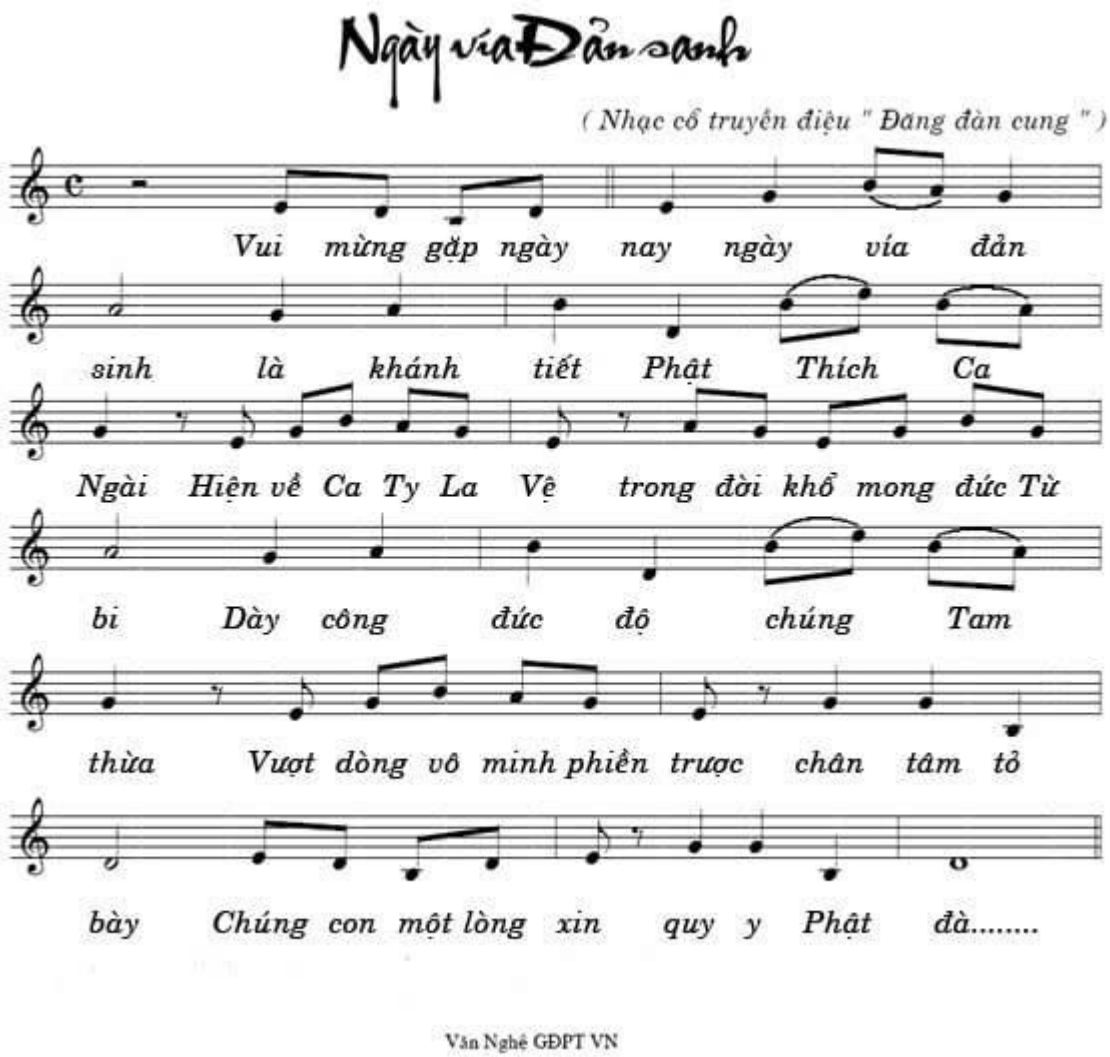

Bài hát này tiếp theo sau đó được phát triển, cập nhật nhanh chóng bởi nhạc sĩ Nguyễn Phúc Bửu Bác (1898-1984). Nhạc sĩ Bửu Bác cũng đã sáng tác bài "Trầm Hương Đốt", một bài hát theo thể loại tân nhạc. Bài hát cũng đã được dùng làm nghi thức nguyện hương chính thức trong các khóa lễ sinh hoạt hàng tuần của tác giả bài viết - cho đến tận ngày nay (Ảnh bài Trầm Hương Đốt).

Kế tiếp nhạc sĩ Bửu Bác là Ưng Bình Thúc Gia Thị, đã có công lao rất lớn đối với nền âm nhạc Phật giáo và tiếp theo là nhiều thế hệ tiếp nối như: Y Mai-Đặng Lê Nguyễn, Dương Thiện Hiền, Đồng Phi Hùng, Lê Cang...

Đến 1963 trở về sau xuất hiện nhiều nhân tài âm nhạc Phật giáo, đã và đang cống hiến cho nền tảng âm nhạc biểu diễn cộng đồng rất tích cực.

Khác với nghi thức âm nhạc trong nghi lễ Phật giáo từng vùng miền, luôn chịu ảnh hưởng sâu đậm nghệ thuật truyền thống, âm nhạc Phật giáo còn vượt khá xa hơn các rào cản biên địa, làm đẹp cho vườn hoa nghệ thuật Phật giáo.

Ngày nay, nhất là đối với anh em cựu huynh trưởng và đoàn sinh các đoàn thể thanh niên Phật giáo, những bài hát kính mừng Đản sinh, đặc biệt là bài “Ngày Vía Đản Sinh” luôn là: “Vui mừng gặp ngày nay, ngày vía Đản sinh. Là khánh tiết Phật Thích Ca ngài. Hiện về Ca Tỳ La Vệ trong đau khổ vạn đức Từ Bi, Dầy công đức độ chúng tam thừa....”.

Tác giả cũng như nhiều anh em khác năm nay đã bước vào độ tuổi cao niên với biết bao nhiêu biến thiên cuộc đời từng trải, là cũng chừng ấy những ôm ấp hoài bão cao đẹp mỗi mùa đản sinh về. Không còn ca hát, nhảy múa hay nắm chặt chéo vòng tay để hòa chung lời ca dây thân ái tạm biệt nhau mỗi khi chiều tàn, trong các cuộc hội ngộ.

Nhưng đây cũng chính là lúc chúng tôi sống trong hoài niệm, ngược dòng thời gian, không gian để bao ký ức đẹp được sống dậy, trường tồn mãi mãi.

Mùa Phật đản - mùa sen nở 2570, hãy thử lắng lòng nghe lại bài hát xưa của các cụ mà thêm tiếc nhờ và kính trọng tinh thần tiên phong từ thời chấn hưng Phật giáo rạng ngời năm xa xưa ấy, khi mà các phương tiện truyền thông chưa phát triển, AI(1) chưa xuất hiện.

Tác giả: **Dương Kinh Thành**
Tạp chí Nghiên cứu Phật học - Số tháng 5/2026

***

Chú thích:
(1) Theo Wikipedia, Trí tuệ nhân tạo (Tiếng Anh Artifi Intelligense, viết tắt là AI), là khả năng của các hệ thống máy tính, thực hiện các nhiệm vụ liên quan đến trí thông minh của con người, như học tập, suy luận, giải quyết vấn đề, nhận thức và đưa ra quyết định. Đây là một lĩnh vực nghiên cứu thuộc khoa học máy tính tập trung phát triển và nghiên cứu các phương pháp và phần mềm giúp máy móc có thể nhận thức môi trường chung quanh, cũng như sử dụng học tập và trí tuệ để thực hiện hành động nhằm tối đa hóa khả năng đạt được các mục tiêu đã định...